

Gabriela Wronowska

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

GRUPY SPOLECZNE I GŁÓWNI AKTORZY SCENY POLITYCZNEJ A KSZTAŁTOWANIE OPINII PUBLICZNEJ W KWESTII WPROWADZENIA EURO W POLSCE

Streszczenie: Celem artykułu jest zaprezentowanie stanowisk wybranych grup społecznych oraz przedstawicieli świata polityki w sprawie przystąpienia Polski do strefy euro. W opracowaniu wykorzystano przede wszystkim materiał zebrany podczas bezpośrednich wywiadów z przedstawicielami wybranych grup społecznych. Wywiady były przeprowadzone we wrześniu i październiku 2009 r. Na ich podstawie można stwierdzić, że wszystkie badane grupy są za przyjęciem euro. Jednak, ich zdaniem, nie jest to możliwe w najbliższym czasie, ponieważ Polska nie spełnia kryteriów z Maastricht oraz nie wypracowano jednolitego stanowiska władz państwowych w tej kwestii. Brakuje również harmonogramu prac, zgodnie z którym polska gospodarka mogłaby być stopniowo przygotowywana na przyjęcie nowej waluty.

Słowa kluczowe: euro, traktat z Maastricht, stanowiska grup społecznych, stan gospodarki polskiej

1. Cel badań

Celem opracowania jest zaprezentowanie oraz zidentyfikowanie, jaką rolę i wpływ mają na opinię publiczną wybrane grupy społeczne oraz główni aktorzy sceny politycznej w kwestii wprowadzenia euro w Polsce. W opracowaniu zostaną przedstawione postawy i działania mające na celu szerzenie idei wprowadzenia euro – jeśli takowe zostały podjęte lub są planowane w przyszłości – wobec zmiany waluty, głównych, sformalizowanych grup zrzeszających pracodawców i pracowników oraz głównych aktorów sceny politycznej w Polsce.

W grupie wybranej do badania znalazły się: Business Centre Club (BCC), Lewiatan – Polska Konfederacja Pracodawców Prywatnych, Związek Banków Polskich, Forum Związków Zawodowych, a ponadto zostały zaprezentowane oficjalne stanowiska prezydenta i rządu RP, Narodowego Banku Polskiego oraz przedstawicielstwa Komisji Europejskiej w Polsce. W opracowaniu wykorzystano literaturę przedmiotu oraz materiały uzyskane podczas bezpośrednich wywiadów z przed-

stawicielami wyżej wymienionych grup i instytucji. Wywiady przeprowadzono 28 września, 1 i 13 października 2009 r. Opracowanie zrealizowano w ramach badań statutowych nr 43/KTE/2/2009/S/507.

2. Wstęp

Polska, wstępując w maju 2004 r. do Unii Europejskiej, zobowiązała się do wprowadzenia euro. Zmiana waluty obwarowana jest spełnieniem przez dany kraj specyficznych warunków w sferze gospodarczej, umożliwiających w przyszłości sprawne funkcjonowanie państwa w strefie euro¹. Jest to bardzo istotna kwestia znajdująca się w centrum dyskusji na temat wprowadzenia euro w Polsce. Ważny jest również odbiór społeczny planowanych zmian. Nastawienie społeczeństwa i postawa społeczna wobec wprowadzenia euro jest niezwykle istotna. W przypadku polskiego społeczeństwa ważną rolę odgrywają uwarunkowania historyczne, które miały duży wpływ na postawę społeczeństwa, na jego otwartość (a w zasadzie na jej brak) wobec zmian gospodarczych. Analizując doświadczenia społeczeństwa na tle przemian gospodarczych w ciągu ostatnich 20 lat, należy wziąć pod uwagę takie ważne wydarzenia, jak: zmiana systemu gospodarczego, plan Balcerowicza, denominacja złotego. Wszystkie działy się na oczach jednego pokolenia Polaków, które obecnie stoi przed następnym wyzwaniem – przyjęciem euro. Polskie społeczeństwo jest specyficzne. Pokolenie Polaków, które na rynku pracy zbliża się obecnie do wieku emerytalnego i może mieć wpływ na podejmowanie decyzji jest pokolenie straconym z punktu widzenia uwarunkowań społecznych, w jakich przyszło im żyć. To społeczeństwo rozpoczynało karierę zawodową na początku lat 70. XX w. Lata 1972–1982 to okres pierwszej poważnej recesji ze spadkiem PKB rzędu 10%. Inflacja w roku 1982 była trzycyfrowa i wynosiła 103%. Następnie wszyscy przeżyli tzw. szok Balcerowicza, związany ze spadkiem PKB o 18% w latach 1990–1991, poprzedzony inflacją rzędu 586%. Tyle niekorzystnych zjawisk w gospodarce, których doświadczyło jedno pokolenie, odbija się raczej niekorzystnie na ogólnych odczuciach co do kolejnych reform strukturalnych w gospodarce. Można odnieść wrażenie, że społeczeństwo w Polsce jest spolaryzowane i ta jego część, która nie zyskała na transformacji, nie jest otwarta na zmiany związane z kolejnymi reformami i „zaciskaniem pasa”². Społeczeństwo raczej sceptycznie odnosi się do zmiany waluty, a brak rzetelnej i gruntownej informacji potęguje obawy związane z kosztami wprowadzenia euro, w głównej mierze dotyczącej wzrostu cen³.

¹ E. Balcerowicz, *Perspektywy wejścia Polski do strefy euro*, „Zeszyty BRE Bank – CASE” 2006, nr 85; E. Radomska, *Polska w strefie euro. Potencjalne korzyści oraz koszty makro- i mikroekonomiczne, Zarządzanie zmianami*, „Biuletyn POU” 2010, kwiecień.

² Opracowano na podstawie wywiadu z przedstawicielem NBP przeprowadzonego 1.10.2009.

³ *Raport na temat kosztów i korzyści przystąpienia Polski do strefy euro*, red. J. Borowski, NBP, Warszawa 2004.

Ważne jest więc zaprezentowanie stanowisk różnych przedstawicieli społeczeństwa oraz stanowiska władz i sformalizowanych instytucji państwowych w kwestii wprowadzenia euro w Polsce.

3. BCC – kampania na rzecz szybkiego przyjęcia euro

BCC jako organizacja opowiedziała się za jak najszybszym z punktu widzenia kondycji polskiej gospodarki wprowadzeniem euro. Przedsiębiorcy zrzeszeni w BCC nie obawiają się wprowadzenia euro, gdyż na poziomie firmy dostrzegają więcej korzyści związanych z tą sytuacją niż zagrożeń. Osoby związane z szeroko rozumianym biznesem są zdecydowanie bardziej zainteresowane problematyką dotyczącą euro, ponieważ wiąże się ona bezpośrednio z ich pracą, natomiast pozostała część społeczeństwa w zasadzie nie przywiązuje większej wagi do tych spraw⁴. Dostępne na rynku wyniki badań opinii publicznej na temat znajomości zagadnień związanych z wprowadzeniem euro w Polsce dowiodły, że tylko niewielki odsetek Polaków posiada jakiegokolwiek informacje w tym zakresie. Dotyczą one w dużej mierze kosztów wprowadzenia eurowaluty, co dodatkowo potęguje strach i niepewność wśród społeczeństwa. Polacy obawiają się przede wszystkim wzrostu cen towarów i usług. Ta niewielka wiedza na temat kosztów i korzyści przystąpienia Polski do strefy euro wpłynęła na podjęcie przez BCC decyzji o rozpoczęciu kampanii społecznej informującej o różnych aspektach wprowadzenia eurowaluty. 17 września 2007 r. zainicjowano kampanię społeczną na rzecz szybkiego wejścia Polski do strefy euro – kampanię pro euro. Głównym jej inicjatorem był BCC oraz instytucje proeuropejskie, unijne, instytuty naukowe, organizacje pozarządowe, studenckie, przedsiębiorstwa oraz media. BCC jako jedyne pozarządowe ugrupowanie zainicjowało i prowadzi kampanię informacyjną na temat euro skierowaną do społeczeństwa.

Idea tej kampanii jest:

- zmiana postawy polskiego społeczeństwa wobec wprowadzenia euro przez edukowanie i informowanie na temat konsekwencji tego procesu oraz przebiegu wchodzenia Polski na wspólny rynek walutowy,
- skuteczny lobbing na rzecz przyspieszenia wejścia Polski do strefy euro,
- wypracowanie standardów komunikacyjnych dotyczących euro w odniesieniu do poszczególnych grup społeczeństwa.

W związku z zaistniałą w Polsce sytuacją gospodarczą i polityczną, związaną z brakiem określonego terminu przyjęcia euro, BCC jako główny inicjator kampanii społecznej na rzecz szybkiego przyjęcia euro wstrzymał się z wszelkimi działaniami do momentu, gdy będzie znana data wstąpienia do systemu ERM II. BCC zrzesza środowisko przedsiębiorców oraz dysponuje w związku z tym własnym zaple-

⁴ Opracowano na podstawie wywiadu z przedstawicielem BCC z 28.09.2009.

czem analitycznym, śledzi też na bieżącą sytuację gospodarczą w kraju i jest w stanie wychwycić moment, w którym znacznie się kształtować korzystna atmosfera gospodarcza i pojawią się możliwości dla gospodarki do wypełnienia kryteriów wstąpienia do ERM II. To ze strony BCC, zdaniem jej przedstawiciela, wyjdzie sygnał w kierunku przedstawicieli władz, że można już myśleć realnie o terminie wstąpienia do strefy euro, i w zasadzie można będzie podać do publicznej wiadomości przybliżoną datę wstąpienia do korytarza ERM II⁵. Właśnie od tej chwili BCC planuje zintensyfikować kampanię informacyjną, gdyż będzie ona skierowana do społeczeństwa, które w obliczu rzeczywistych zmian (znajomość daty wstąpienia) będzie bardziej zainteresowane problematyką euro. Brak społecznego zainteresowania i ogólna niechęć do obcej waluty nie stwarzają sprzyjającego klimatu do lobbowania na rzecz szybkiego przyjęcia euro. Kampania informacyjna powinna być spójna z harmonogramem procesu wprowadzania euro w Polsce, który będzie podany do publicznej wiadomości. Wówczas wszelkie działania informacyjne w ramach zaplanowanej kampanii będą miały sens i przyniosą zamierzony efekt.

4. Stanowisko Związku Banków Polskich w kwestii przyjęcia euro

Związek Banków Polskich, jako grupa, opowiadał się od początku za szybkim przyjęciem euro, ponieważ uważał, że korzyści z tego faktu będą większe niż koszty. Związek podchodził do zamiany waluty z punktu widzenia sektora bankowego. W pierwszym okresie przewiduje się, że sektor bankowy poniesie duże koszty rozumiane jako strata z tytułu utraty dochodu w formie odsetek z tytułu obniżki stóp procentowych, ale w długim okresie te niższe stopy będą zachęcać wielu inwestorów do inwestowania i to powinno wpłynąć na wzrost dochodów banków. W rezultacie cały proces przyniesie korzyści dla sektora bankowego.

Związek sam nie prowadzi i nie planuje inicjować żadnej kampanii informacyjnej, ponieważ wobec ostatnich zmian w gospodarce – ogólnosiwiatowy kryzys – wprowadzenie euro w Polsce przesunęło się na dalszy plan. Jest gotowy natomiast włączyć się w kampanię informacyjną, gdy nadejdzie ku temu odpowiedni czas, rozumiany jako określenie konkretnej daty przystąpienia do ERM II. Związek przyłączył się do kampanii informacyjnej zainicjowanej przez BCC, a ze swej strony zorganizował tematyczną konferencję na rzecz poparcia wstąpienia Polski do strefy euro, która miała na celu przybliżenie tej tematyki szerszej publiczności po wprowadzeniu euro przez Słowenię. Corocznie organizowane są konferencje z cyklu „Forum bankowe”, w trakcie których prowadzone są sesje poświęcone euro. Podczas obrad związek prezentował swoje stanowisko na rzecz wprowadzenia euro. Związek Banków Polski jako partner NBP uczestniczył w pracach nad *Raportem*⁶ w charakterze współautora i konsultanta.

⁵ Wypowiedź z rozmowy z przedstawicielem BBC.

⁶ NBP, *Raport z pełnego uczestnictwa RP w trzecim etapie Unii Gospodarczej i Walutowej*, Warszawa 2009.

5. Stanowisko Lewiatana – Polskiej Konfederacji Pracodawców Prywatnych w kwestii przyjęcia euro

Konfederacja od początku opowiadała się za jak najszybszym przystąpieniem do strefy euro nie tylko dlatego, by ograniczyć ryzyko działalności gospodarczej w związku z wahaniami kursowymi i zmniejszyć jej koszty związane z koniecznością prowadzenia różnych księgowości. Konfederacja patrzyła na euro i wymogi z nim związane jako na sposób uporządkowania polskiej gospodarki i finansów publicznych. W spełnieniu kryteriów konfederacja widziała sposób na uzdrowienie finansów publicznych, które wymagają wielu reform. Po pierwsze zmiany polityki społecznej, a zwłaszcza transferów społecznych czy finansowania tej dziedziny tak, by była bardziej efektywna. Po drugie zwiększenia poziomu zatrudnienia – jest to kluczowa sprawa dla wzrostu wpływów podatkowych oraz zmniejszenia konieczności sięgania do kasy państwowej w celu wspierania pozostających poza rynkiem pracy. Dodatkowo zmiana struktury finansów publicznych i zmniejszenie deficytu budżetowego oznaczałyby możliwość zmniejszenia podatków oraz obciążeń z tytułu świadczeń społecznych. Środki mogłyby zostać wykorzystane efektywniej na rozwój, inwestycje, innowację i edukację, wskutek czego wzrósłby poziom życia obywateli.

Konfederacja na różne sposoby włączała się w działania związane z informowaniem o euro, jak np. debaty w sprawie przystąpienia Polski do strefy euro organizowane przez media i instytucje.

Konfederacja jest również członkiem Business Europe, dzięki czemu ma możliwość bezpośredniego kontaktu z przedstawicielami tej organizacji, a tym samym ustalenia, jakie nastroje panują w Unii Europejskiej w związku z polskimi staraniami zmierzającymi do przyjęcia euro. Na forum europejskim należący do tej organizacji przedstawiciele krajów UE zachowują raczej stanowisko neutralne. Uważają, że wejście do strefy euro jest tylko i wyłącznie sprawą Polski. Konfederacja ze swojej strony podejmuje kwestię warunków wstąpienia Polski do strefy euro podczas spotkań roboczych, aczkolwiek czyni to delikatnie. Odpowiedź ze strony UE jest jasna – zmiana warunków lub ich uelastycznienie jest niemożliwe, ponieważ może zagrozić dość poważnie euro. Pomysł jednostronnego przyjęcia euro, bo i taki się pojawił, był źle odbierany.

Konfederacja sama z własnej inicjatywy nie prowadziła i nie zamierza prowadzić w przyszłości kampanii informacyjnej ani wśród swoich członków, ani dla szerszego odbiorcy publicznego. Również do tej pory konfederacja nie włączała się w akcje informacyjne organizowane przez inne podmioty.

Niemniej temat związany z euro i ścieżką dojścia do euro pojawia się na większości konferencji krajowych i regionalnych organizowanych przez konfederację. Zazwyczaj towarzyszy temu klarowna analiza sytuacji gospodarczej i na tak zarysowanym tle zgłaszane są postulaty w sprawie szybkiego wprowadzenia euro, uzasadniane korzyściami, jakie może przynieść decyzja w tej sprawie⁷.

⁷ Opracowano na podstawie wypowiedzi przedstawiciela Lewiatana z 28.09.2009.

6. Stanowisko Forum Związków Zawodowych w kwestii przyjęcia euro

Atmosfera akceptacji i przyzwolenia dla wprowadzenia euro była od początku obecna w wypowiedziach przedstawicieli Forum. Wynikało to z samego faktu wstąpienia do UE⁸. Forum uczestniczyło w opracowywaniu *Raportu*⁹ jako partner społeczny NBP. Wprowadzenie euro do Polski nie jest priorytetową sprawą Forum, ale nie jest ona też mu obojętna, głównie ze względu na obawę, że po wprowadzeniu euro wzrosną ceny. Forum rozumie, że pojawią się również korzyści dla całej gospodarki¹⁰. Forum Związków Zawodowych nie prowadzi własnej kampanii informacyjnej z powodu, jak wyjaśnia, braku odpowiedniego zaplecza analitycznego oraz środków finansowych, które można by przeznaczyć na ten cel, ale w sytuacji, gdy zostaną określone konkretne daty, podejmie działania informacyjne. Jednakże na dzień przeprowadzanej rozmowy (listopad 2009 r.) nie wiadomo było, jakie miałyby to być działania. Forum przez cały czas gromadził dane, obserwował też uważnie sytuację na Słowacji, aby dowiedzieć się jak najwięcej i wyciągnąć wniosek dla Polski. Zdaniem Forum nie należy przyspieszać procesu dochodzenia Polski do strefy euro. Wszystko powinno nastąpić w odpowiednim czasie, tj. gdy polska gospodarka będzie na to wydarzenie dobrze przygotowana.

7. Komisja Europejska – stanowisko i rola w sprawie przyjęcia euro w Polsce

Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej w Polsce nie wypowiada się otwarcie w sprawie wprowadzenia euro w Polsce. Oficjalnie nie zajmuje jasno określonego stanowiska w tej sprawie. Komisja zajmuje stanowisko raczej neutralne zarówno co do tempa realizacji całego procesu, jak i terminu jego zakończenia. Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej w Polsce spełnia przede wszystkim rolę ośrodka informacyjnego, dostarczającego wiedzy na temat euro. Z inicjatyw Komisji Europejskiej powstały tzw. *Euro Teamy*, czyli „grupy ambasadorów niosących dobrą nowinę”¹¹, których zadaniem jest poszerzać wiedzę społeczeństwa na temat euro. *Euro Teamy* zostały zbudowane w krajach nowej dwunastki. Grupa rozpoczęła działalność w 2007 r. Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej sprawuje opiekę nad tą grupą¹². Osoby wchodzące w skład *Euro Teamy* zostały wybrane przez Komisję Europejską.

⁸ Wypowiedź przedstawiciela Forum Związków Zawodowych z 28.09.2009.

⁹ NBP, *Raport z pełnego uczestnictwa...*, dz. cyt.

¹⁰ Wypowiedź przedstawiciela Forum Związków Zawodowych z 28.09.2009.

¹¹ Z wypowiedzi przedstawiciela Komisji Europejskiej w Polsce, wywiad z 28.09.2009.

¹² W Polsce opiekunem *Euro Teamy* jest Monika Krzepakowska.

Jeden z priorytetów strategii przedstawicielstwa Komisji Europejskiej w Polsce jest związany z komunikacją, ponieważ nadrzędnym zadaniem tej instytucji jest komunikacja od Unii w kierunku do społeczeństwa. W strategii na rok 2010 sprawa euro nie została umieszczona w grupie spraw priorytetowych. Może mieć to związek z faktem, że rząd traktuje wprowadzenie euro w Polsce w sposób wygaszający, co może być związane z opracowywaniem nowej strategii postępowania w sytuacji kryzysu gospodarczego, i dlatego żadne konkretne ustalenia w kwestii euro nie zostały podjęte. Komisja będzie wspierać kampanię informacyjną, gdy już będzie znany termin wejścia Polski do strefy euro.

8. Czy istnieje inna droga prowadząca Polskę do strefy euro? Opinie środowiska przedsiębiorców i polityków

W mediach toczy się, z różnym nasileniem w czasie, szeroka dyskusja na temat wprowadzenia w Polsce euro. W wielu publikacjach omawiane są¹³ korzyści i koszty tej decyzji, jak również prognozuje się przyszłość gospodarki polskiej i sytuację obywateli, gdy euro będzie walutą obowiązującą w Polsce. Jedną z takich publikacji jest dość obszerna i mocno nagłośniana w mediach wspomniana już analiza przygotowana przez NBP pt. *Raport z pełnego uczestnictwa RP w trzecim etapie Unii Gospodarczej i Walutowej*. W swoich założeniach dokument ten miał stanowić podstawę do podjęcia decyzji o przyjęciu euro przez Polskę. *Raport* ten wywołał szeroką dyskusję zarówno w mediach, jak i w świecie nauki oraz biznesu, z której przebijają się dość krytyczne uwagi zarzucające publikacji niekompletną analizę kosztów i korzyści. Ponadto sama prezentacja zagadnień jest niejednolita – co znajduje wyraz w ukazaniu kosztów i korzyści – zarówno pod względem objętości (zdecydowanie więcej miejsca poświęcono kosztom), jak również w akcentowaniu warunkowości korzyści z pewnością w szacunkach kosztów. Największa krytyka dotyczy jednak podstawowej kwestii związanej z wprowadzeniem euro w Polsce. Dokument ten nie daje jasnej odpowiedzi na pytanie, czy Polska w ogóle powinna wejść do strefy euro i kiedy powinno to nastąpić? Autorzy nie odnieśli się również do terminu wejścia Polski do mechanizmu ERM II, argumentując to kryzysem gospodarczym¹⁴.

Niekompletność *Raportu* oraz jego szeroka krytyka sprawiły, że nie może być on głównym punktem odniesienia w tak ważnej sprawie jak wprowadzenie euro w

¹³ Z. Springer, *Dylematy związane z wejściem Polski do strefy euro*, Wydawnictwo Sejmowe dla Biura Analiz Sejmowych, Warszawa 2007; E. Woźniak, A. Niewrzedowski, *Wejście do strefy euro – polityka czy gospodarka*, <http://www.gospodarka.gazeta.pl> (dostęp: 04.2010).

¹⁴ Krytyka zaczerpnięta m.in. z wypowiedzi: Macieja Krzaka, eksperta CASE i PKPP Lewiatan, Sławomira Skrzyпка, prezesa NBP (*Raport NBP nie daje odpowiedzi, czy Polska ma przyjąć euro*), <http://www.forsal.pl> (dostęp: 14.09.2009); Janusza Zielińskiego, eksperta BCC (*Raport NBP o euro – zmarnowane szanse*), <http://www.forsal.pl> (dostęp: 14.09.2009).

Polsce. Z pewnością daje on możliwość zapoznania się z wieloma dyskusyjnymi problemami towarzyszącymi wprowadzeniu euro w Polsce, ale nie daje jasnych wskazówek co do konkretnych działań i terminów ich realizacji. Biorąc również pod uwagę niesprzyjającą obecnie sytuację gospodarczą i brak możliwości spełnienia przez gospodarkę polską choćby części kryteriów określonych w traktacie z Maastricht, raport nie jest i nie może być punktem wyjścia do podejmowania strategicznych decyzji.

9. Stanowiska polityczne w kwestii przyjęcia euro w Polsce

Analizując uwarunkowania wprowadzenia euro w Polsce, wydaje się, że oprócz bardzo ważnych i szeroko rozumianych uwarunkowań gospodarczych, istotną rolę odgrywają nastroje społeczne oraz wola współdziałania w sferze polityki. Główny sygnał inicjujący zmiany w gospodarce płynie z góry, od władz politycznych do społeczeństwa. Dlatego niezmiernie istotne jest, aby informacje docierające z tego środowiska do wiadomości publicznej były spójne i reprezentowały wspólne stanowisko władz państwowych. Społeczeństwo ma wtedy jasny sygnał, co się będzie działo w gospodarce (zapowiedź pojawienia się nowej waluty) oraz wie, że powinno przygotować się na zmiany w nowej rzeczywistości gospodarczej. Jednolite stanowisko władz jest również sygnałem dla zagranicy, że w danym kraju panuje konsensus, jego sytuacja wewnętrzna jest ustabilizowana oraz istnieje wola polityczna wprowadzenia zmian. Jak zatem wygląda obecnie stanowisko polityków w sprawie wprowadzenia euro w Polsce?¹⁵

Ogólne wnioski z analizy stanowiska rządu i prezydenta RP¹⁶ w sprawie przyjęcia euro są następujące: zarówno rząd jak i prezydent RP uważają, że Polska powinna przyjąć euro. Różnice pojawiają się natomiast co do konkretnego terminu. Rząd jest za jak najszybszym wprowadzeniem euro w Polsce. Premier D. Tusk wielokrotnie podawał w swoich wystąpieniach konkretne daty zarówno wstąpienia Polski do korytarza ERM II, jak również przyjęcia euro w Polsce¹⁷. Prezydent L. Kaczyński natomiast opowiadał się za przystąpieniem do strefy euro, ponieważ Polska, wstępując do Unii Europejskiej, przyjęła takie zobowiązanie, ale nie był przekonany, że musi to nastąpić jak najszybciej, nie określał też terminu tego wydarzenia. Swoje zdanie akcentował dość wyraźnie – złoty „jest istotnym elementem narodowej samodzielności, rozumianej również pragmatycznie, bo umożliwiającej dostosowanie do polskiego cyklu polityki monetarnej”¹⁸. Według prezydenta

¹⁵ Stan na październik 2009 r.

¹⁶ Stan na grudzień 2009 r.

¹⁷ Wypowiedź zaczerpnięta z wypowiedzi D. Tuska, premiera RP, podczas konferencji prasowej zorganizowanej 1.01.2009.

¹⁸ Wypowiedź L. Kaczyńskiego, byłego prezydenta RP, dla Polskiej Agencji Prasowej z 24.02.2009.

wejście do systemu ERM II będzie wymagało prowadzenia restrykcyjnej polityki fiskalnej i monetarnej, a to może zdecydowanie zaszkodzić gospodarce.

Jasne jest również stanowisko NBP w tej sprawie. Jest on za jak najszybszym przystąpieniem Polski do strefy euro, dlatego zadeklarował ścisłą współpracę z rządem w kwestii przygotowania niezbędnych dokumentów, w tym zmiany konstytucji RP jeszcze przed przystąpieniem do ERM II. Zdaniem przedstawiciela NBP niezmiernie istotna jest dobra współpraca na linii Ministerstwo Finansów – NBP. Strategiczną rolę pełni ministerstwo zarówno w kwestiach organizacyjno-prawnych procesu wprowadzenia euro w Polsce, jak i w negocjacjach z UE. Rola NBP w tym procesie będzie ograniczona do technicznego wprowadzenia euro w kraju¹⁹.

W debacie publicznej pojawia się również kwestia referendum w sprawie przystąpienia Polski do strefy euro. W świecie politycznym, jak również w środowisku przedsiębiorców, zdania na ten temat są podzielone²⁰. Jeśli referendum miałyby się odbyć, to powinno przynieść odpowiedź na pytanie, kiedy Polska powinna przystąpić do strefy euro? Sam fakt przyjęcia euro został bowiem jednoznacznie przesądzony z chwilą wejścia Polski do UE w 2004 r. Zważywszy, że przeciętny obywatel RP nie jest w stanie obiektywnie (w większości w ogóle) ocenić kondycji gospodarczej własnego kraju, trudno poważnie traktować referendum, a tym bardziej uzależniać od jego wyniku decyzję polityczną w tak ważnej kwestii.

W dyskusji na temat terminu przystąpienia do ERM II podawano kolejne prawdopodobne terminy. Jednakże były one raczej wyrazem politycznej woli przystąpienia do ERM II niż faktycznych możliwości polskiej gospodarki spełnienia w wyznaczonym czasie koniecznych kryteriów i przystąpienia do korytarza walutowego. Rzeczywistość gospodarcza pokazała, że ogólnoświatowy kryzys, który dotknął również polską gospodarkę, oraz brak jednolitego stanowiska władz nie sprzyjają szybkiemu wypełnieniu kryteriów z Maastricht, co w konsekwencji odsuwa w bliżej nieokreśloną przyszłość datę wejścia do korytarza ERM II. W takiej sytuacji w środowiskach naukowych i przedsiębiorców pojawiają się pytania związane z inną drogą wejścia Polski do strefy euro. Ta inna droga sprowadza się w zasadzie do dwóch wariantów.

Po pierwsze chodzi tutaj o tzw. jednostronne przyjęcie euro przez Polskę. Ten pomysł jest jednak bardzo mocno krytykowany, nie jest też dobrze przyjmowany w Unii Europejskiej.

Druga możliwość brana często pod uwagę w debatach nad przyjęciem euro, ale raczej w kręgach akademickich niż politycznych, to wejście do strefy przy tzw. zgodzie politycznej jej członków bez konieczności wypełniania wszystkich kryte-

¹⁹ Opracowano na podstawie wypowiedzi przedstawiciela NBP z 28.09.2009 i 13.10.2009.

²⁰ W tej sprawie wypowiadał się również J. Stępień, były prezes Trybunału Konstytucyjnego. Jego zdaniem tak ważną decyzję powinni podejmować politycy, którzy dysponują pełną informacją i mogą ponosić konsekwencje swoich decyzji. Dodał, że nie należy przerzucać odpowiedzialności na niedostatecznie poinformowane społeczeństwo.

riów. Ten sposób pozostaje raczej tylko w sferze rozwiązań teoretycznych, ponieważ kraje strefy euro nie biorą pod uwagę takiego rozwiązania, nawet w nieformalnych kuluarowych dyskusjach. Stoją raczej na stanowisku, że Polska powinna wypełnić wszystkie kryteria z Maastricht i dopiero wtedy wejść do korytarza ERM II. Partnerzy europejscy nie widzą potrzeby przyspieszania ani modyfikowania tego procesu. Spokojnie czekają na rozwój sytuacji w Polsce²¹. Zniesienie kryteriów z Maastricht jest raczej mało prawdopodobne, wręcz niemożliwe. Kryteria są sztywne i zaporowe, a przy okazji to wymóg jasno określonych warunków, jakie dany kraj powinien spełnić, aby wejść do strefy euro. Porządkują one politykę monetarną i wymagają stabilnej gospodarki, a więc możliwość ich zmiany nie wchodzi w grę. Teoretycznie zmiana kryteriów z Maastricht oznaczałaby zmianę traktatu UE. Jednakże do Komisji Europejskiej nie docierają głosy innych krajów członkowskich postulujących zmianę kryteriów, głos Polski jest natomiast zbyt słaby, by mógł wpłynąć na zmianę stanowiska tego ciała²².

10. Podsumowanie

1. Wszystkie badane ugrupowania deklarują chęć przyłączenia się do kampanii informacyjnej lub zintensyfikowania działań w ramach takiej kampanii, gdy nadejdzie odpowiedni czas, czyli znany będzie termin wstąpienia do ERM II.

2. Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej w Polsce pełni rolę informacyjną wobec społeczeństwa polskiego. W związku z tym prowadzi działania związane z szeroko rozumianym informowaniem społeczeństwa w kwestiach dotyczących euro, wykorzystując w tym celu stworzone przez siebie tzw. *Euro Teamy*.

3. Stanowiska głównych aktorów sceny politycznej nie są jednoznaczne. Jest zgoda polityczna co do samego faktu przyjęcia euro, a rozbieżności dotyczą ustalenia konkretnego terminu.

4. Brak zgody politycznej wpływa niekorzystnie na nastroje społeczne w kraju, jest to również sygnał dla zagranicy, że Polska nie jest gotowa na przyjęcie euro.

5. Brak zgody politycznej, wstępna faza przygotowań instytucjonalno-prawnych, brak kompleksowego programu reformy gospodarki polskiej przygotowującej kraj do spełnienia kryteriów konwergencji oraz słabo doinformowane społeczeństwo odsuwają w bliżej nieokreśloną przyszłość termin wprowadzenia euro w Polsce.

6. Obecnie nie jest możliwe podanie konkretnej daty wstąpienia do strefy euro bez uprzedniej szczegółowej analizy uwarunkowań gospodarczych. *Raport* NBP z 2009 r. nie daje podstawy do podejmowania strategicznych decyzji dla kraju. Po-

²¹ Z wypowiedzi przedstawiciela Forum Związków Zawodowych oraz przedstawiciela Komisji Europejskiej w Polsce, wywiady z 28.09.2009.

²² Opracowano na podstawie wypowiedzi przedstawiciela Komisji Europejskiej w Polsce z 28.09.2009.

nadto szeroka krytyka tego dokumentu ze strony różnych środowisk, a w szczególności organizacji współpracujących przy jego opracowaniu, deprecjonują go jako obiektywny obraz rzeczywistości gospodarczej.

7. Wydaje się niezbędne, wręcz strategiczne dla przyszłości kraju, podjęcie bardziej zintensyfikowanych działań mających na celu przygotowanie gospodarki polskiej do spełnienia kryteriów konwergencji przez: wprowadzenie reform strukturalnych, dostosowanie instytucjonalno-prawne, osiągnięcie konsensusu na szczeblu politycznym. Niezmiernie istotna jest także społeczna wola zmian i akceptacja dla nich. Mogą one zaistnieć tylko dzięki przeprowadzeniu rzetelnej kampanii informacyjnej.

8. Z badań wynika, że nie ma innej drogi wstąpienia Polski do strefy euro. Istnieje tylko jeden sposób – wypełnienie kryteriów konwergencji i pobyt w ERM II. Pozostałe warianty, które pojawiły się bardziej w debatach akademickich niż w rzeczywistości politycznej, to:

- jednostronne przyjęcie euro,
- zgoda państw strefy euro na przyjęcie Polski bez wypełniania warunków narzuconych w traktacie.

Oba teoretyczne warianty są szeroko krytykowane i w ogóle niebrane pod uwagę w poważnych negocjacjach. W dyskusji na ten temat podawane są następujące argumenty: najistotniejszy nie jest sam fakt przyjęcia euro, lecz późniejsze funkcjonowanie Polski w strefie euro. Oznacza to, że jeśli Polska nie spełni warunków traktatu, to gospodarka polska będzie znacznie różnić się poziomem rozwoju od gospodarek strefy euro, co uczyni z Polski drugorzędny członka strefy euro, bo raczej nie partnera do współpracy. Polsce nie zależy na takim rozwiązaniu. Jej aspiracjami politycznymi jest stanie się pełnoprawnym członkiem strefy euro.

Literatura

1. Balcerowicz E., *Perspektywy wejścia Polski do strefy euro*, „Zeszyty BRE Bank – CASE” 2006, nr 85.
2. NBP, *Raport z pełnego uczestnictwa RP w trzecim etapie Unii Gospodarczej i Walutowej*, Warszawa 2009.
3. Radomska E., *Polska w strefie euro. Potencjalne korzyści oraz koszty makro- i mikroekonomiczne*, Zarządzanie zmianami, „Biuletyn POU”, 2010, kwiecień.
4. *Raport na temat kosztów i korzyści przystąpienia Polski do strefy euro*, red. J. Borowski, NBP, Warszawa 2004.
5. Springer Z., *Dylematy związane z wejściem Polski do strefy euro*, Wydawnictwo Sejmowe dla Biura Analiz Sejmowych, Warszawa 2007.
6. Woźniak E., Niewrzędowski A., *Wejście do strefy euro – polityka czy gospodarka?*, <http://www.gospodarka.gazeta.pl>.
7. Wywiad z pracownikiem przedstawicielstwa Komisji Europejskiej w Polsce z 28.09.2009.
8. Wywiad z przedstawicielem Biura do Spraw Integracji ze Strefą Euro przy NBP z 1.10.2009 i 13.10.2009.
9. Wywiad z przedstawicielem Forum Związków Zawodowych z 28.09.2009.

10. Wywiad z przedstawicielem Lewiatana – Polskiej Konfederacji Pracodawców Prywatnych z 1.10.2009.
11. Wywiad z przedstawicielem Związku Banków Polskich z 28.09.2009.
12. <http://www.forsal.pl>
13. <http://www.nbp.pl>

SOCIAL GROUPS AND MAIN ACTORS OF POLITICAL SCENE AND THE SHAPING OF PUBLIC OPINION REGARDING THE INTRODUCTION OF THE EURO IN POLAND

Summary: The aim of the article is to present the attitudes of selected social groups as well as of representatives from the world of politics regarding the Polish accession to the euro zone. The study uses mainly evidence gathered during direct interviews with representatives of selected social groups. Interviews were conducted in September and October 2009. As a result, studies can be concluded that all tested groups are in favour of the euro. However, in their view, this is not possible in the near future due to the fact that Poland does not meet the Maastricht criteria and no unified approach has been developed by public authorities in this matter. There is no work schedule according to which the Polish economy could be gradually prepared to accept the new currency.